

РОЗДІЛ 4

ПРОЄКТИ СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

Проект

**КОНЦЕПЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЩОДО ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА
ДЕРЖАВИ З УРАХУВАННЯМ ВИКЛИКІВ, СПРИЧИНЕНИХ ВІЙСЬКОВОЮ АГРЕСІЄЮ**
*Автор. кол.: Бугайчук К. Л., Шатрава С. О., Коваленко-Марченкова Є. В.,
Єманов В. В., Чалик В. Р.*

1. Загальні положення

1.1. Вступ

За останні роки Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України) стало невід’ємним елементом сектору безпеки та оборони України, який має великий та позитивний досвід діяльності у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; підтримання публічної безпеки і порядку; забезпечення безпеки дорожнього руху; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України; організації цивільного захисту, запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і ліквідації їх наслідків; міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб.

Сучасні виклики і загрози, які зумовлені впливом комплексу соціально-демографічних, економічних, політичних, правових, психологічних і технологічних факторів та особливо військових, що пов’язані з агресією російської федерації проти нашої держави, вимагають від органів системи МВС України оперативного та системного реагування та вжиття цілеспрямованих заходів щодо їх мінімізації або цілковитого усунення.

Таким чином, сучасні реалії суспільно-політичної та безпекової ситуації в державі зумовлюють необхідність здійснення еволюційної трансформації діяльності системи МВС України, визначення оптимальних шляхів її удосконалення та подальшого приведення до кращих світових та європейських безпекових стандартів.

1.2. МВС України як суб’єкт формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави

Концептуальні засади діяльності МВС України як суб’єкта сектору безпеки та оборони України безпосередньо пов’язані із забезпеченням внутрішньої безпеки держави, під якою слід розуміти міру захищеності національних інтересів від загроз, джерелами яких є процеси, явища, події, а також дії (бездіяльність) юридичних та фізичних осіб, що перебувають на території держави та під її юрисдикцією.

Внутрішня безпека держави розглядається як частина національної безпеки та спрямована на забезпечення державних і суспільних гарантій стабільного розвитку української нації, захисту її базових цінностей та інтересів, джерел духовного і матеріального добробуту від внутрішніх ризиків та загроз в усіх сферах життєдіяльності: політичній, економічній, соціальній, гуманітарній (духовній), екологічній, інформаційній, оборонній тощо. Масштаби, характер, спрямованість, інтенсивність, тривалість таких ризиків і загроз зумовлена внутрішніми чинниками, а їх нейтралізація визначається переважно можливостями відповідних органів державної влади.

Доктринальний аналіз змісту терміна «безпекове середовище», положень законодавчих актів, інших концептуальних та стратегічних документів у сфері національної безпеки дозволяє дійти висновків про існування національного безпекового середовища України, яке залежно від характеру та особливостей наявних загроз можна поділити на зовнішнє та внутрішнє.

Зовнішнє безпекове середовище України пов'язано з нейтралізацією загроз зовнішнього характеру та торкається в основному сфер військової та зовнішньополітичної діяльності. Внутрішнє безпекове середовище формується внаслідок мінімізації загроз внутрішнього характеру, частина з яких належить до безпосередньої сфери відповідальності МВС України.

Формування внутрішнього безпекового середовища держави не є виключною компетенцією МВС України, оскільки до загроз національній безпеці внутрішнього характеру належать економічні, екологічні, біологічні, фінансові, інформаційні загрози, які не охоплюються його предметною компетенцією.

Таким чином, особливістю правового статусу МВС України є те, що воно виступає суб'єктом забезпечення внутрішньої безпеки України та в межах визначеної компетенції забезпечує формування та розвиток внутрішнього безпекового середовища держави у сферах:

- охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;
- захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;
- цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;
- міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

1.3. Зміст термінів, що вживаються в Концепції

Безпека – стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави від зовнішніх і внутрішніх загроз.

Безпекова культура – це складова організаційної культури людини, організації, суспільства, держави, що формується і проявляється у формі безпекового мислення як цінності та безпекової поведінки як норми у відносинах.

Безпекова ситуація – стан умов та відносин, який характеризується наявністю можливостей і механізмів захисту від загроз охоронюваним правам, свободам та законним інтересам людини, суспільства, держави, але потребує прийняття рішень щодо їх застосування у зв'язку зі зміною характеру, сили впливу загрози, її поширення, наслідків тощо.

Безпекове середовище України – сукупність критично важливих умов існування держави, які визначають міру її захищеності від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Безпекові ризики – настання або зростання чисельності надзвичайних подій та випадків заподіяння шкоди правам, свободам і законним інтересам людини, суспільства і держави або підвищення рівня тяжкості наслідків таких надзвичайних подій та випадків.

Виклик – це нова ситуація в середовищі, яка може створити певні можливості для розвитку або, навпаки, для виникнення загроз.

Внутрішнє безпекове середовище – сукупність умов та факторів, які визначають стан внутрішньої стабільності України та пов'язані з рівнем її захищеності від загроз, джерелом яких є явища, події, а також дії (бездіяльність) юридичних та фізичних осіб, які перебувають на території держави і під її юрисдикцією.

Готовність – здатність суб'єктів формування внутрішнього безпекового середовища швидко й адекватно реагувати на загрози, надзвичайні та кризові ситуації.

Загрози – дестабілізуючі суб'єктивні або природні обставини чи події, що створюють умови для завдання шкоди охоронюваним правам, свободам та законним інтересам людини, суспільства, держави.

Загрози гібридного типу – різновид загроз національній безпеці держави, реалізація яких спричиняє синергетичний ефект від одночасного застосування комбінованих методів впливу, що часто мають прихований характер або маскуються під інші процеси в межах правового поля.

Зовнішнє безпекове середовище – сукупність умов та факторів, що визначають умови існування та розвитку України як суб'єкта міжнародних відносин, а також стан її захищеності від загроз зовнішнього характеру.

Кризова ситуація – стан, що характеризується значною дестабілізацією процесів, відносин тощо та погіршенням умов життєдіяльності людини, суспільства і держави в певний проміжок часу чи в якійсь сфері, на певній території тощо.

Міністерство внутрішніх справ України – суб'єкт формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави, який діє в межах територіальної та предметної компетенції, визначеної чинним законодавством України.

Спроможність – сукупність людських, матеріально-технічних та фінансових ресурсів суб'єктів формування безпекового середовища, що визначають їхню здатність ефективно протидіяти загрозам, надзвичайним і кризовим ситуаціям, забезпечувати відновлення та функціонування основних сфер життєдіяльності держави та суспільства.

«SWOT-аналіз» – стратегічне планування (конструювання стратегій) для виявлення факторів внутрішнього і зовнішнього середовища організації та поділ їх на чотири категорії: strengths (сильні сторони), weaknesses (слабкі сторони), opportunities (можливості), threats (загрози).

1.4. Мета, завдання та принципи, на яких реалізуються положення Концепції

Концепція визначає основні напрями діяльності МВС України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Міністром внутрішніх справ України (далі – ЦОВВ МВС) у середньостроковій перспективі, сформовані на основі оцінки стану внутрішнього безпекового середовища, актуальної нормативно-правової бази та комплексного аналізу наявних сил та засобів системи МВС України.

Кінцевою метою реалізації положень Концепції є формування та подальше забезпечення належного стану внутрішнього безпекового середовища держави, мінімізація впливу наявних загроз, зокрема гібридного характеру, на загальний стан національної безпеки, визначення шляхів підвищення безпекових спроможностей органів системи МВС України, підвищення ефективності їхньої діяльності в умовах військової агресії, а також зміцнення суспільної довіри до правоохоронної системи держави в цілому.

Реалізація зазначеної мети має досягатися шляхом:

- проведення цілеспрямованої аналітично-пошукової роботи з метою вивчення кращих національних та зарубіжних практик у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави та впровадження їх в практичну діяльність системи МВС України;
- підвищення ефективності управління системою ЦОВВ МВС як цілісною функціональною системою;
- удосконалення процесів стратегічного, тактичного та оперативного планування, забезпечення раціонального використання кадрових та матеріально-технічних ресурсів;
- об'єднання наявних спроможностей ЦОВВ МВС для забезпечення своєчасного і адекватного реагування на кризові ситуації та загрози гібридного характеру;
- постійного підтримання сил та засобів у готовності до виконання завдань за призначенням в умовах наявних викликів та загроз, зокрема спричинених військовою агресією;
- підвищення рівня освітнього, наукового та науково-технічного забезпечення діяльності МВС України як суб'єкта формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища;
- здійснення постійного внутрішнього та зовнішнього моніторингу діяльності ЦОВВ МВС у контексті виконання завдань із формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища.

Систему суб'єктів формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави становлять:

1) МВС України – як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб;

2) центральні органи виконавчої влади, діяльність яких координується та спрямовується Міністром внутрішніх справ України:

Національна поліція України;

Національна гвардія України;

Державна прикордонна служба України;

Державна міграційна служба України;

Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Реалізація положень Концепції здійснюватиметься з урахуванням таких принципів:

- дотримання прав людини і основних свобод як ключові цінності в діяльності ЦОВВ МВС;
- застосування передових, науково-обґрунтованих методів управління та адміністрування, впровадження інноваційних рішень та інструментів державної політики;
- наступництва, плановості, послідовності, поетапності в реалізації положень Концепції;
- економічності, простоти, гнучкості та адаптивності діяльності ЦОВВ МВС;

- збереження та розвитку кадрового потенціалу, недопущення погіршення правового та соціального захисту працівників ЦОВВ МВС;
- відкритості та доступності інформації про діяльність ЦОВВ МВС з урахуванням обмежень, визначених чинним законодавством;
- тісної співпраці з іншими державними органами, місцевими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та представниками громадянського суспільства;
- оптимального використання успішного міжнародного досвіду і сприяння реалізації проєктів правоохоронного спрямування.

1.5. Нормативно-правове забезпечення діяльності ЦОВВ МВС України: актуальний стан та напрями удосконалення

Правовою основою діяльності МВС України та ЦОВВ МВС в частині забезпечення внутрішньої безпеки держави та формування і розвитку внутрішнього безпекового середовища є: Конституція України, закони України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII, «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII, «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 року № 1207-VII, «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 року № 876-VII, «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 року № 580-VIII, «Про Державну прикордонну службу України» від 3 квітня 2003 року № 661-IV, «Про імміграцію» від 7 червня 2001 року № 2491-III, «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року № 2235-III, «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21 січня 1994 року № 3857-XII, Кодекс цивільного захисту України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI, укази Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 року № 392/2020, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки» від 28 грудня 2021 року № 685/2021, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України»» від 25 березня 2021 року № 121/2021, «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» від 26 серпня 2021 року № 447/2021, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України» від 28 жовтня 2015 року № 878, Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року» від 24 липня 2019 року № 687-р та ін.

Водночас, враховуючи значні зміни в стані безпекового середовища України, що зумовлені військовою агресією, має бути започаткований новий процес стратегічного планування та оновлення керівних документів держави у сфері забезпечення національної безпеки, а також алгоритмів функціонування усіх суб'єктів сектору безпеки і оборони.

Ефективне формування та розвиток внутрішнього безпекового середовища держави потребує модернізації правових та організаційних механізмів реалізації функцій ЦОВВ МВС. Форми і методи роботи працівників Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, а також працівників Державної міграційної служби України мають відповідати новим викликам і загрозам у сфері внутрішньої безпеки України.

Удосконалення правового забезпечення протидії наявним загрозам у воєнний та повоєнний період на сучасному етапі має здійснюватися за такими напрямками:

- створення правових основ, які дозволяють забезпечити ефективне та якісне виконання завдань ЦОВВ МВС в умовах військової агресії;
- збереження єдності системи МВС України з урахуванням сучасних викликів та загроз, створення належних механізмів взаємодії ЦОВВ МВС в умовах воєнного стану;

- забезпечення ефективної та безпечної діяльності працівників ЦОВВ МВС і військовослужбовців Національної гвардії України, підвищення їх правового та соціального захисту.

Аналіз положень чинного законодавства України, а також досліджень вітчизняних та іноземних вчених і експертів дає підстави стверджувати про наявність істотних прогалин у правовому регулюванні діяльності ЦОВВ МВС, які перешкоджають ефективній та вчасній реалізації покладених на них функцій та повноважень щодо формування й розвитку внутрішнього безпекового середовища держави. В умовах воєнного стану це може призвести до трагічних наслідків для людини, суспільства і держави.

Для досягнення мети Концепції та з метою удосконалення правових основ діяльності МВС України та ЦОВВ МВС щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища мають бути реалізовані такі заходи:

1.5.1. У сфері діяльності Міністерства внутрішніх справ:

- розробити та затвердити Стратегію розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України на середньострокову перспективу;
- розробити правову основу реалізації проєктів правоохоронного спрямування, що здійснюються в системі МВС України;
- удосконалити правові основи діяльності МВС України та ЦОВВ МВС в умовах воєнного стану;
- розробити та затвердити нормативно-правові акти у сфері розвитку системи авіаційної безпеки МВС України;
- удосконалити правові підстави та механізми здійснення взаємодії та координації діяльності ЦОВВ МВС, зокрема з іншими органами державної влади, з урахуванням викликів, спричинених військовою агресією;
- привести до сучасних вимог нормативно-правові акти у сфері кадрового забезпечення діяльності МВС України та ЦОВВ МВС;
- удосконалити нормативно-правові засади діяльності закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС України;
- оптимізувати правове регулювання порядку грошового та матеріально-технічного забезпечення ЦОВВ МВС та закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання.

1.5.2. У сфері діяльності Національної поліції України:

- затвердити Доктрину діяльності Національної поліції України з урахуванням загроз та викликів, спричинених військовою агресією;
- розробити та затвердити Стратегію поліцейської діяльності, спрямовану на розвиток взаємодії з місцевими територіальними громадами, та впровадити в діяльність Національної поліції модель «Community Oriented Policing»;
- удосконалити нормативно-правові засади організації діяльності патрульної поліції України та поліцейських офіцерів громади;
- удосконалити нормативно-правове регулювання діяльності органів та підрозділів Національної поліції щодо забезпечення правового режиму воєнного стану та у повоєнний період;
- розробити та затвердити нормативно-правові акти з актуальних питань протидії злочинності, зокрема її окремим формам та видам (організована злочинність, злочинність неповнолітніх);
- розробити та затвердити інструктивні нормативні акти щодо порядку документування та розслідування воєнних злочинів на деокупованих територіях та територіях, наближених до районів бойових дій;
- врегулювати порядок діяльності органів та підрозділів Національної поліції щодо забезпечення публічної безпеки і порядку під час проведення масових заходів та релігійних свят;

– удосконалити правове регулювання застосування поліцейських заходів примусу, а також реалізації повноважень працівників поліції під час проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема в умовах правового режиму воєнного стану;

– розробити та затвердити нормативні акти щодо підстав та порядку здійснення поліцейського відеоспостереження в громадських місцях у рамках реалізації проєкту «Безпечна країна»;

– удосконалити нормативні підстави та порядок здійснення правового і соціального захисту працівників Національної поліції.

1.5.3. У сфері діяльності Національної гвардії України:

– оптимізувати повноваження військовослужбовців Національної гвардії України щодо застосування технічних приладів і технічних засобів під час несення служби із забезпечення публічного порядку та безпеки, застосування заходів адміністративного примусу та здійснення провадження в справах про адміністративні правопорушення;

– ухвалити Настанову з охорони Національною гвардією України ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів та спеціальних вантажів;

– розробити та затвердити Порядок формування та функціонування військових частин Національної гвардії України.

1.5.4. У сфері діяльності Державної прикордонної служби України:

– удосконалити концептуальні та доктринальні засади діяльності Державної прикордонної служби шляхом оновлення стратегічних документів у сфері інтегрованого управління кордонами з урахуванням актуальних викликів воєнного та післявоєнного періоду;

– удосконалити порядок здійснення координації діяльності Державної прикордонної служби, органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування з питань додержання режимів на державному кордоні;

– розробити та затвердити Типове положення про координаційні центри з питань протидії транскордонній злочинності.

1.5.5. У сфері діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій:

– розробити та затвердити Положення про створення спеціальної функціональної підсистеми моніторингу і прогнозування ризиків виникнення надзвичайних ситуацій Єдиної державної системи цивільного захисту, зокрема з урахуванням викликів, пов'язаних із військовою агресією;

– внести зміни до законодавства з питань цивільного захисту щодо удосконалення порядку організації та проведення евакуації населення в умовах надзвичайних ситуацій та воєнних дій;

– розробити та ухвалити Порядок медичного забезпечення ЦОВВ МВС під час виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із ядерними або радіаційними загрозами;

– удосконалити чинне законодавство з питань здійснення захисту цивільного населення від небезпек воєнного характеру та спричинених застосуванням зброї під час воєнних конфліктів;

– розробити та ухвалити Положення про виконання службових та службово-бойових завдань особового складу ЦОВВ МВС у зонах радіоактивного забруднення або ядерного вибуху;

– розробити нормативні акти з питань взаємодії та координації суб'єктів цивільного захисту щодо реагування на загрози та кризові ситуації на різних етапах їхнього розвитку;

– розробити нормативно-правові акти з питань діяльності добровільної пожежної охорони, зокрема для організації протипожежного захисту сільського населення, страхування шкоди, завданої пожежами, створення системи незалежної оцінки ризиків.

1.5.6. У сфері діяльності Державної міграційної служби України:

– удосконалити положення міграційного законодавства щодо порядку регулювання в'їзду та виїзду з України окремих категорій громадян в умовах воєнного стану;

– розробити та затвердити Порядок обліку втрачених та викрадених з органів Державної міграційної служби на окупованих територіях документів, що посвідчують особу.

2. Оцінка внутрішнього безпекового середовища

2.1. Основні загрози та фактори, що впливають на формування та розвиток внутрішнього безпекового середовища України

2.1.1 Військова агресія російської федерації проти України

З початку вторгнення російські війська продовжують здійснювати активні бойові дії на територіях Донецької, Луганської, Херсонської, Миколаївської, Харківської, Запорізької областей. По решті регіонів країни агресор постійно завдає ракетно-бомбових ударів, що спричиняють масштабні втрати серед мирного населення та пошкодження інфраструктури країни.

За даними управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ ООН) з 24 лютого 2022 року, коли розпочався збройний напад на Україну, до 19 березня 2023 року УВКПЛ ООН зафіксувало 22 209 втрат серед цивільного населення країни: 8 317 загиблих і 13 892 поранених.

Зазначені дані включають:

1) 17 820 випадків (6 446 загиблих і 11 374 поранених) на території, яка контролювалася Урядом на момент настання загибелі або поранення:

- у Донецькій і Луганській областях: 9 182 випадки (3 822 загиблих і 5 360 поранених);
- в інших областях України: 8 638 випадків (2 624 загиблих і 6 014 поранених);

2) 4 389 випадків (1 871 загиблих і 2 518 поранених) на території, яка була окупована рф на момент настання загибелі або поранення:

- у Донецькій і Луганській областях: 2 910 випадків (636 загиблих і 2 274 поранених);
- в інших областях України: 1 479 випадків (1 235 загиблих і 244 поранених).

Станом на 20 березня 2023 року більше ніж 1 399 дітей постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії рф. За офіційною інформацією ювенальних прокурорів, 464 дитини загинуло та понад 935 отримали поранення різного ступеня тяжкості.

УВКПЛ ООН вважає, що фактичні цифри значно вищі, оскільки отримання інформації з деяких місць, де тривають інтенсивні бойові дії, було відкладено, а багато звітів все ще очікують підтвердження. Йдеться, наприклад, про Маріуполь (Донецька область), Лисичанськ, Попасна та Северодонецьк (Луганська область), де є повідомлення про численні жертви серед мирного населення.

Станом на лютий 2023 року загальна сума збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення росії, збільшилася ще на 6 млрд дол. і становить 143,8 млрд дол. США (за вартістю заміщення). За оцінкою експертів проєкту KSE «Росія заплатить», продовжують зростати збитки таких сфер, як інфраструктура, освіта, енергетика, транспорт, торгівля та охорона здоров'я. Суму збитків від руйнувань житлового фонду оцінюють на рівні 53,6 млрд. дол. США. Загалом пошкоджено або зруйновано понад 150 тис. житлових будинків, серед яких приватні, багатоквартирні будинки та гуртожитки.

На другому місці за сумою завданих збитків перебуває сфера інфраструктури. За підсумками року повномасштабної війни, збитки цієї сфери оцінюються у 36,2 млрд дол. США. Протягом цього часу через війну було зруйновано або пошкоджено понад 25 тис. км доріг державного та місцевого значення та 344 мости та мостові переходи.

Вторгнення росії в Україну є трагедією, що має далекосяжні людські та економічні наслідки. Російська агресія скасувала 15-річний прогрес у боротьбі з бідністю в Україні. За даними Світового банку, за рік війни кількість бідних людей в Україні зросла вдсятеро. Одними з найбільш соціально вразливих громадян, що цілком очікувано, виявилися пенсіонери. Для повного економічного відновлення та ліквідації збитків, завданих росією Україні, потрібно щонайменше 411 млрд дол. США.

З початку бойових дій майже третина українців були вимушені покинути свої дімівки. Це одна з найбільших криз переміщення людей в сучасному світі.

Кількість біженців з України, зареєстрованих для тимчасового захисту або в аналогічних національних схемах захисту в Європі, станом на 31 січня 2023 року досягла 4 млн 823,33 тис. За два з невеликим місяці з 22 листопада зростання становило 72,26 тис., тоді як три місяці до того щомісяця цей показник збільшувався в середньому на 260 тис. на місяць, а загалом із кінця травня становив близько 1,8 млн. Кількість біженців з України зі статусом тимчасового захисту в Європі ближче до кінця січня цього року, за даними ООН, перевищила 4,95 млн.

За даними УВКБ ООН станом на 31 січня 2023 року, загалом з України від початку війни виїхало (без урахування потоку на в'їзд) 18,159 млн осіб, з них у Польщу – 9,329 млн, в Угорщину – 2,151 млн, у Румунію – 1,904 млн, у Словаччину – 1,128 млн, у Молдову – 755,4 тис. осіб. У Німеччині офіційно зареєстровано понад 709 тис. біженців, у Чехії – майже 439 тис.

На початок 2023 року сума шкоди українському довкіллю від збройної агресії росії вже становить понад 46 млрд дол. США. Основна частина обрахованих збитків на сьогодні – це забруднення повітря (27 млрд дол. США). Лише за 10 місяців внаслідок російського вторгнення в повітря потрапило понад 42 млн т парникових газів. Основними причинами викидів стали лісові пожежі та атаки окупантів на об'єкти енергетичної інфраструктури. За даними Держекоінспекції, внаслідок російських обстрілів вже згоріло понад 680 тис. т нафти та пального. Повністю вигоріло щонайменше 23,3 тис. га лісів, а шкода, завдана забрудненням ґрунтів, оцінюється у 18 млрд дол. США. Загалом з початку широкомасштабного вторгнення Україна задокументувала майже 2 300 злочинів проти довкілля.

Агресором постійно ведуться обстріли Запорізької атомної електростанції, що спричиняє ризики завдання шкоди не лише навколишньому природному середовищу, а й життю та здоров'ю громадян України.

Внаслідок військових дій на кордонах України здійснюється постійне проникнення диверсійно-розвідувальних груп, окремих бойовиків, продовження антиукраїнської діяльності громадян, завербованих противником, розвідувально-підривної діяльності іноземних спецслужб, здійснення розвідки за допомогою комплексів радіотехнічного спостереження та безпілотних літальних апаратів.

Продовжується накопичення спільних збройних формувань росії та білорусі поблизу кордону з Україною з метою відтягування Сил оборони України з найбільш активних бойових напрямків та використання території білорусі для завдання авіаційних та ракетних ударів по території України. На морських ділянках кордону здійснюється блокування морських портів України, а акваторії Чорного та Азовського морів використовується для завдання ракетних обстрілів території України та спроб висадки морського десанту.

Усі вищевикладені фактори негативно впливають на рівень життя країни та психологічний стан громадян, що може стати тригером соціальної напруги, збільшення насильницьких чи агресивних дій громадян щодо оточуючих. Воєнні дії на території України можуть виступати каталізатором збільшення протиправних дій щодо незахищених верств населення, насамперед дітей та громадян похилого віку.

Велика міграційна криза завдає шкоди сталим міграційним процесам, що так само призводить до незаконних порушень державного кордону, виникнення корупційних ризиків у системі митних та прикордонних органів.

Незадовільна екологічний стан, пожежі та аварії, що виникають внаслідок обстрілів інфраструктури, прямо впливають на стан здоров'я населення та співробітників ЦОВВ МВС, які беруть участь у ліквідації їх наслідків.

2.1.2. Загрози у сфері інформаційної безпеки та в кіберпросторі

Особливого значення кіберзагрози набувають у період проведення воєнних дій. Держава-агресор з метою досягнення суспільної дестабілізації все частіше використовує кібернетичні можливості, включаючи кібератаки, кібершпигунство та кібервплив.

Великого поширення набувають фінансові шахрайства, які викликані падінням економіки та доходів населення. Зокрема, урядовою командою реагування на комп'ютерні надзвичайні події України CERT-UA констатується зростання кількості шахрайських сторінок у соціальній мережі «Facebook». Вміст оголошень на таких сторінках зазвичай стосується тематики грошових компенсацій, платформи «Допомога, фінансової допомоги від різних організації та партнерів (ООН, ЄС, Товариства «Червоного Хреста»)). У 2022 році команда CERT-UA загалом обробила 2 194 випадки ворожих атак, з яких 1 148 інцидентів мали критичний або високий рівень небезпеки.

За даними аналітичного звіту про кіберагресію росії проти України у 2022 році (Russia's Cyber Tactics: Lessons Learned 2022), найбільш атакованим сектором з боку ворожого кібершпигунства та агресивних операцій залишається цивільна інфраструктура України, зокрема державні установи та об'єкти критичної інфраструктури (енергетичні та логістичні компанії, комерційні організації, Міністерство енергетики, Міністерство фінансів, Міністерство закордонних справ, Міністерство оборони України, Державна прикордонна служба України).

Слід наголосити, що кіберзлочинність завдає також шкоди інформаційним ресурсам, суспільним процесам, особисто громадянам, знижує довіру суспільства до інформаційних технологій та призводить до значних матеріальних втрат. Набуває поширення використання кіберпростору для вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, а також кримінальних правопорушень, пов'язаних із легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, торгівлею людьми, незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інших предметів і речовин, які загрожують життю та здоров'ю людей тощо.

Протягом усього періоду неоголошеної війни проти нашої держави росія проводить спеціальні інформаційно-психологічні операції, спрямовані насамперед на свідомість громадян України з метою посилення соціальної напруги, поширення ворожнечі, підриву довіри до державних інституцій, дискредитації політичного строю, поширення різноманітної дезінформації, маніпулювання даними, дестабілізації громадського порядку.

Особливого поширення набувають так звані «ботоферми», за допомогою яких у соціальних мережах проводиться поширення недостовірної інформації щодо війни, соціально-економічного стану держави, виправдання окупації українських територій та пропаганда ідеології «руського міру», «єдності російського і українського народів», «єдиної слов'янської держави», спрямованих на розширення російської імперії та ліквідацію української державності.

Державними органами систематично реєструються спроби викрадення персональних даних громадян України, особливо військовослужбовців, зухвалі кібератаки на важливі об'єкти інфраструктури держави (банківська система, енергосистема), перешкоджання діяльності публічних електронних реєстрів і баз даних суб'єктів господарської діяльності, викрадення, змінення або спотворення інформації у сфері діяльності органів публічної влади, хакерські атаки на публічні інформаційні ресурси та засоби масової інформації.

Тривають потужні інформаційні спроби дестабілізації з боку російської федерації суспільно-політичної та економічної ситуації в Україні, а також провокування сепаратистських настроїв у районах компактного проживання національних меншин на території України, здійснюється системна протидія реалізації європейського вибору Українського народу, формуванню систем колективної безпеки за участю України.

2.1.3. Соціально-економічні загрози

За попередніми оцінками НБУ, економіка України в 2022 році скоротилася приблизно на 30 %. Основна причина цього – повномасштабне вторгнення росії. Унаслідок воєнної агресії рф частина територій була окупована. Підприємства в інших регіонах зазнали значних

втрат через руйнування та пошкодження потужностей або ж просто зіткнулися з переборами в роботі та складнощами зі збутом продукції. НБУ очікує, що цьогоріч інфляція сповільниться нижче 19 %. Крім заходів НБУ, цьому сприятиме і зниження світової інфляції, зокрема стабілізація цін на енергоносії.

Паралельно в більшості галузей економіки наростає кадрова криза. За даними НБУ, рівень безробіття в Україні за минулий рік зріс із 9,8 % до 25,8 %. Вказані дані – це результат руйнування підприємств, зниження економічної активності бізнесу в умовах високих ризиків і вимушеної міграції мільйонів українців. Урізання зарплат частиною бізнесів і висока минулорічна інфляція також призвели до падіння реальних доходів українців. Наприкінці 2022 року ринок праці почав відновлюватися, але це відновлення загальмувало після серії масштабних атак росії на енергетичну інфраструктуру. За прогнозом НБУ, цього року безробіття в Україні залишатиметься високим. Кількість пошукачів роботи перевищуватиме кількість вакансій. Підприємства будуть стриманими з наймом нових працівників. Але бізнес також намагатиметься утримувати наявний штат працівників підвищенням зарплат. Водночас значними залишатимуться й видатки бюджету на соціальну сферу, що певною мірою підтримуватиме вразливі верстви населення, а також безробітних і внутрішньо переміщених осіб. Водночас ситуація на ринку праці поліпшиться разом зі зниженням безпекових ризиків і поживавленням економіки.

Сукупно, за даними репрезентативного опитування, 9,9 % підприємств зупинені, 21,8 % – частково зупинені (не враховуючи окуповані території). Загальні прямі втрати малого та середнього бізнесу оцінюються у 87 млрд дол. США, бізнес-активність скоротилася, а експортери стикаються з обмеженими можливостями через блокаду портів (окрім зернових культур). Підприємства великого, середнього та малого бізнесу в областях, які найбільше страждають від російської агресії, обстрілів, нападів, змушені були частково або повністю припинити діяльність, або перемістити бізнес у більш безпечні регіони.

Вищезазначені економічні показники негативно впливають на правопорядок та моральний стан українського суспільства, оскільки можуть стати факторами виникнення несанкціонованих протестів, масових заворушень. Зниження доходів населення часто виступає причиною вчинення майнових злочинів: крадіжок, розбоїв, грабежів, мародерства, угонів автотранспорту тощо.

Стагнація діяльності великого, середнього та малого бізнесу призводить до виникнення боргових зобов'язань перед державною та бізнес партнерами, неповернення кредитних коштів. Виникають складнощі переміщення устаткування, обладнання, товарно-матеріальних запасів. Зростає ризик неотримання доходів, перевищення витрат над доходами, збитковість виробництва. Крім того, постійні обстріли території України призводять до руйнування підприємницької інфраструктури, поранень і вбивств працівників.

На фоні військової агресії та підвищеного рівня безробіття є ймовірність зростання кількості злочинів, вчинених організованими групами осіб, а наявність в обігу значної кількості незареєстрованої зброї та боєприпасів підвищує ймовірність, що під час такої протиправної діяльності зросте ризик завдання шкоди життю та здоров'ю потерпілих.

Через зниження соціальних стандартів стрімко поширюються так звані соціальні хвороби, алкоголізм та наркоманія, що стають причиною вчинення насильницьких правопорушень, а також домашнього насильства. Також високим є рівень агресивності в суспільстві. Одночасно на цьому фоні розвивається тенденція до провокування криміногенних конфліктів та застосування неадекватних силових засобів їх розв'язання, що є фактором вчинення хуліганських дій, які доволі часто супроводжуються завданням тілесних ушкоджень потерпілим, збитків майну громадян.

Кризові явища в національній економіці, неефективність антикризових заходів призводять до виснаження фінансових ресурсів держави, обмежують її можливості щодо фінансового забезпечення реалізації державної політики у сферах відповідальності Міністерства внутрішніх справ.

2.1.4. Криміногенні загрози

Сучасний стан злочинності в Україні характеризується тим, що звичайні причини та умови вчинення кримінальних правопорушень посилюються та набувають нових форм внаслідок збройної агресії країни-окупанта, що впливає як на загальну кількість облікованих правопорушень, так і на кількість вчинених тяжких та особливо тяжких злочинів. Зважаючи на вищевикладене, основними криміногенними загрозами, що впливають на стан внутрішнього безпекового середовища України, можуть бути визначені:

1) тимчасова окупація росією частини території України та деструктивний вплив на місцеве населення, що спричиняє суттєве збільшення злочинів проти національної безпеки (колабораціонізм, шпигунство, державна зрада, пособництво державі-агресору). З початку повномасштабного вторгнення росії в Україну (станом на 5 березня 2023 року) слідчі Національної поліції розпочали 65 776 кримінальних проваджень за фактами вчинення на території нашої держави злочинів військовослужбовцями збройних сил російської федерації та їхніми пособниками: з них 53 739 – відповідно до ст. 438 Кримінального кодексу України «Порушення законів та звичаїв війни»; 9 260 – відповідно до ст. 110 Кримінального кодексу України «Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України»; 2 554 – відповідно до ст. 111¹ Кримінального кодексу України «Колабораційна діяльність»;

2) військові дії, що впливають на зниження толерантності населення до вчинення насильницьких дій, спрямованих на життя та здоров'я громадян, зокрема домашнього насильства за ознакою статі, сексуального насильства (в умовах збройного конфлікту та в мирний час). Укорінення радикальних настроїв певної частини суспільства може стати основою для політичного насильства та вчинення злочинів проти життя та здоров'я громадян;

3) дезорганізація роботи закладів середньої освіти, руйнування системи шкільного та вузівського виховання, що спричиняє зростання ймовірності залучення до протиправного способу життя частини дітей та молоді, насамперед до насильницьких, хуліганських та вандалістських дій;

4) зневага до права власності, яка є причиною поширення мародерських дій у регіонах, де проводилися бойові дії. Крім того, спостерігається зростання випадків використання інтернет-технологій під час учинення корисливих кримінальних правопорушень насамперед шахрайства із банківськими картками, виплатами соціальної допомоги тощо. Організовані злочинні угруповання все більше переміщують злочинну діяльність як у відкритий віртуальний простір, так і у тіньовий сектор інтернету. Сьогодні злочинці все частіше використовують хмарні сервіси збереження інформації та стійки до вторгнень хостинги, які не контролюються державними органами;

5) збільшення обсягів фінансової та матеріально-технічної допомоги, що є фактором, який спричиняє махінації з розподіленням гуманітарної допомоги та виплатами від міжнародних благодійних організацій, увезенням на територію України товарів загального споживання під виглядом гуманітарних вантажів, що призводить до надання збитків державному бюджету;

6) збільшення загроз для приватної власності громадян. Внаслідок окупації та постійних обстрілів багато громадяни вимушені були покинути свої домівки, у яких залишилася значний обсяг майна, яке може стати об'єктом протиправних дій. Також внаслідок бойових дій багато приватного житла стало непридатним для проживання в зимовий час. Існує загроза обвалів та пожеж внаслідок обстрілів, а також через зникнення електроенергії та припинення роботи мобільного зв'язку, можливе зростання кількості їх пограбувань та використання із протиправною метою;

7) наявність у незаконному обігу значних обсягів вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових пристроїв і речовин. Кількість кримінальних посягань, пов'язаних із незаконним обігом зброї, залишається стабільно високою. Чималий сегмент у незаконному обігу становить вогнепальна зброя, що нелегально потрапляє із зон проведення бойових дій.

Доволі значною є кількість вибухових пристроїв, що перебувають у незаконному обігу та застосування яких з протиправною метою або необережне поводження з якими спричиняє смерть чи травмування людей.

Після завершення воєнних дій та перемоги нашої країни існує загроза, що незаконна вогнепальна зброя може використовуватися організованими злочинними угрупованнями під час вчинення кримінальних правопорушень, у внутрішніх сутичках між кримінальними групами, у політичних акціях, під час проведення мирних зібрань, які в цьому разі втратять характер мирних і потребуватимуть відповідної реакції працівників ЦОВВ МВС, при здійсненні нападів на приватні будинки, банківські установи, при рейдерських захопленнях підприємств та установ.

Суттєвим моментом, що ускладнює ситуацію, є відсутність належного правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї, недосконалість системи обліку зброї, що призводить до великих корупційних ризиків, а також робить громадян беззахисними перед озброєними злочинцями;

8) стан замінування територій держави, що викликає велике занепокоєння, внаслідок чого ЦОВВ МВС фіксується значна кількість загибелі людей або їх травмування. Не слід забувати, що такі вибухові пристрої можуть з великою вірогідністю попадати на «чорний ринок» та стати об'єктом незаконного обігу, а також контрабанди. Згідно з даними Mines Advisory Group, на цей час Україна є найбільш замінованою територією світу, випереджаючи попередніх «лідерів» – Афганістан і Сирію. Загальна площа замінованих територій в Україні – приблизно 170–180 тис. кв. км. Найбільш замінованою територією в Україні на сьогодні вважають Херсонську область – під час втечі окупанти залишили на правому березі неймовірну кількість мін усіх видів, а зараз посилено мінують лівобережжя. На повне розмінування української території після війни, за оцінками експертів, піде не менше п'яти років. Це при тому, що з початку російської агресії ДСНС провела величезну роботу, вилучивши майже 326 тис. вибухонебезпечних предметів і майже 3 т вибухівки;

9) торгівля людьми, у яку втягуються жінки, що мають наміри виїхати за кордон під час бойових дій. На тлі збільшення міграційних потоків це стає ключовою загрозою. Зазначена протиправна діяльність є предметом діяльності транснаціональних організованих злочинних угруповань, що збільшує негативний вплив не тільки на криміногенну ситуацію в Україні, а й в країнах ЄС. Слід зазначити, що ця категорія злочинів характеризується високою латентністю, що ускладнює їх виявлення та подальше розслідування.

На тимчасово окупованих територіях значна кількість людей була примусово вивезена до РФ. Зафіксовані факти зникнення осіб внаслідок затримання російськими окупантами й імовірно частина з них була позбавлена життя. Також після запровадження воєнного стану фіксуються непоодинокі випадки незаконного переміщення через державний кордон України чоловіків призовного віку з метою уникнення призову на службу;

10) контрабанда. На державному кордоні насамперед з країнами ЄС та Республікою Молдова спостерігається тенденція до збільшення контрабандних потоків зброї, культурних цінностей, наркотичних та психотропних речовин, незаконного переміщення підакцизних товарів, зокрема з використанням літальних апаратів, автотранспорту (у тому числі викраденого), валюти, інших цінностей, що є порушенням законодавства України. Реєструються випадки розвідувальної діяльності Придніпровської Молдовської Республіки на користь Росії;

11) соціальна ізоляція та психологічна напруга в суспільстві, що спонукають громадян до збільшення обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів, причому спостерігається тенденція до торгівлі такими препаратами через мережу Інтернет;

12) суттєве зростання кількості військових злочинів, злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, що фіксується правоохоронними органами за наслідками бойових дій на території України, зухвалих протиправних дій, що вчиняються армією Росії проти мирних громадян та їхнього майна.

2.1.5. Загрози техногенного та природного характеру

Статистика виникнення надзвичайних ситуацій свідчить, що в Україні упродовж останніх 10 років в середньому щорічно виникає близько 180 таких надзвичайних подій. Аналіз небезпек і загроз техногенного та природного характеру та виникнення надзвичайних ситуацій свідчить, що за останні 10 років тенденцій до їх збільшення або зменшення не спостерігається. Стан техногенної і природної безпеки відносно стабільний. Водночас рівень ризиків виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру та збитків від них залишаються доволі високими для більшості регіонів України.

Серед надзвичайних ситуацій техногенного характеру найбільшу частку становили надзвичайні події, що відбулися унаслідок пожеж та вибухів – 51 % від загальної кількості; внаслідок аварій на транспорті – 25 %; внаслідок аварій у системах життєзабезпечення – 9,3 %; внаслідок раптового руйнування будівель і споруд – 8,3 %. Найбільша частка загиблих припадає на надзвичайні ситуації, які виникли унаслідок: пожеж та вибухів – 56 % від загальної кількості загиблих; аварій на транспорті – 39 %.

Серед надзвичайних ситуацій природного характеру найбільшу частку становили: медико-біологічні – 67,4 % від загальної кількості ситуацій природного характеру; метеорологічні – 15,8 %; пожежі в природних екосистемах – 10,6 %; геологічні – 3,7 %; гідрологічні – 2,5 %.

Розподіл матеріальних втрат від надзвичайних ситуацій перебуває в дуже широкому діапазоні і не має кореляції з їх кількістю. Так, за даними останніх 10 років спостережень, сума завданих збитків щороку в середньому становить близько 500 млн грн на рік (мінімальна сума збитків завданих – 102,75 млн грн, максимальна – 984,7 млн грн).

Очевидною є лише залежність рівня збитків від кількості надзвичайних ситуацій гідрометеорологічного та геологічного характеру, які, як правило, мають збитки катастрофічного рівня. Тому обсяги збитків від ситуацій природного характеру коливались від 140 млн грн до 914 млн грн, а їхнє середнє значення досягло рівня 425 млн грн щорічно.

Детальний аналіз пожежної безпеки показує, що впродовж останніх 10 років у державі зареєстровано понад 770 тис. пожеж, унаслідок яких загинуло близько 22 тис. людей, а майже 15 тис. людей було травмовано. Тільки прямі збитки, завдані пожежами, склали 16 млрд грн. Відносні показники кількості загиблих людей на 100 тис. населення залишаються високими – за цим показником Україна посідає четверте місце серед країн світу, а в цілому рівень пожежного ризику в Україні на порядок вище, ніж у промислово розвинутих країнах світу, зокрема й Європейського Союзу.

Загибель людей унаслідок пожеж у сільській місцевості в середньому у 2,6 раза вища, ніж у містах, що насамперед зумовлене кількістю пожежно-рятувальних підрозділів і пожежної техніки, які зосереджені на цих адміністративних територіях. Так, усереднена питома вага пожеж, на які пожежно-рятувальні підрозділи прибували упродовж нормованого часу, у містах і селищах міського типу становить близько 44,0 %, а у сільській місцевості – майже 23,0 %. Такий стан справ пояснюється тим, що в Україні, якщо порівняти з країнами Європи, площа обслуговування одним пожежним депо є однією з найбільших і становить 624 кв. км (до прикладу, у Франції – 99 кв. км, Польщі – 19 кв. км, Німеччині – 11 кв. км), а кількість протипожежної техніки на площу в 1 тис. кв. км – однією з найменших і становить шість одиниць (у Франції – 13, Польщі – 65, Німеччині – 122.).

Дослідження стану забезпечення протипожежного захисту будинків за їх поверховістю вказують на потребу розв'язання проблеми забезпечення протипожежного захисту будинків підвищеної поверховості (як правило, від 9-ти до 16-и поверхів включно) та висотних будинків (як правило, від 17-ти поверхів і вище), де впродовж тривалого часу не виконуються заходи щодо відновлення працездатності систем протипожежного захисту, що сприяє швидкому поширенню пожежі та призводять до трагічних наслідків.

Головною проблемою трубопровідного транспорту, що впливає на стан техногенної безпеки, є наявність значної кількості основних засобів виробництва з понаднормативними

строками експлуатації, що може призвести до розгерметизації і, як наслідок, до розливу і потрапляння нафтопродуктів у ґрунт, забрудненню поверхневих та ґрунтових вод. Основними причинами такого стану залишаються порушення ізоляційних електрохімічної корозії.

Підвищену екологічну безпеку становлять трубопроводи, резервуарні парки нафтопродуктів, зливно-наливні естакади, газонаповнювальні компресорні станції тощо. До аварійних ситуацій на газопроводах можуть привести відключення електропостачання на газорозподільних станціях, газорегуляторних пунктах та інших об'єктах (відключається сигналізація і зв'язок обладнання, прилади обліку, установки катодного захисту та ін.). Безпечній експлуатації газо-, нафто- та продуктопроводів зашкоджує неправомірне використання охоронних зон, у яких ведеться будівництво житла, дачних масивів та інших об'єктів, а також розукомплектування та розкрадання вузлів, деталей на об'єктах газо-, нафто- та продуктопроводів. Більшість наявних об'єктів потребують реконструкції і модернізації, оснащення їх сучасним ефективним обладнанням.

Велика кількість надзвичайних ситуацій виникає у зв'язку з незадовільним технічним станом об'єктів житлового сектору та життєзабезпечення населення, зокрема, споруд, конструкцій, обладнання і інженерних мереж та їх значного зношення внаслідок закінчення нормативного строку експлуатації, невиконання нормативних обсягів планово-попереджувальних ремонтів, порушення регламенту експлуатації та недостатньої надійності функціонування в умовах екстремальних природних явищ. Спрацювання зазначених об'єктів у різних галузях економіки становить 50–70 % і має тенденцію до зростання.

У сфері загроз природного характеру за збитками, завданими господарським об'єктам, занепокоєння викликають небезпеки екзогенно- геологічного характеру: зсуви, підтоплення, селі, абразія, переробка берегів водосховищ, карст та ерозія. Домінуюче положення серед них займають зсуви, загальна кількість яких становить близько 23 тис. загальною площею понад 2 тис. кв км. В активному стані перебуває біля 1 тис. зсувів площею близько 94 кв км. У зонах зсуву перебувають понад 700 об'єктів господарської діяльності.

Важливою загрозою внутрішньому безпековому середовищу є проблема захисту сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь від руйнівної дії паводків і повеней. Негативні наслідки від них проявляються на 27 % території України (165 тис. кв. км), на якій проживає майже третина населення країни. Найбільшої шкоди від них зазнають гірські та передгірські райони Карпат. Паводки на гірських річках повторюються від трьох до восьми разів на рік. Це призводить до значних матеріальних збитків та іноді до людських жертв. Тому проблема захисту населення, господарських об'єктів і сільськогосподарських угідь від затоплення паводковими водами цього регіону була і залишається однією з найбільш гострих.

2.1.6. Інституційні загрози

Інституційні загрози пов'язані зі станом та функціонуванням системи ЦОВВ МВС. Відповідні загрози суттєво впливають на ефективність діяльності МВС України щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища та забезпечення його стабільного стану. Серед основних інституційних загроз слід виокремити такі:

1) втрата внаслідок окупації та бойових дій певної частини правоохоронної інфраструктури ЦОВВ МВС;

2) використання застарілих форм та методів управління, супротив окремих ланок інноваційним змінам та підходам до здійснення правоохоронної діяльності;

3) недосконалість правових основ організації та діяльності ЦОВВ МВС, недостатній рівень координації їх дій та міжвідомчої взаємодії;

4) недоліки внутрішньої та зовнішньої комунікації, що призводить до розбалансованості системи внутрішнього адміністрування, а також знижує рівень довіри як у співробітників ЦОВВ МВС до самої системи, так і у громадян до діяльності ЦОВВ МВС;

5) значна кількість травмованих, поранених та загиблих працівників ЦОВВ МВС внаслідок бойових дій, наявність працівників із синдромом посттравматичного розладу, що впливає на формування професійного кадрового ядра;

6) вчинення корупційних правопорушень та злочинів проти національної безпеки окремими працівниками ЦОВВ МВС, насамперед колабораційної діяльності та співпраці з державою-агресором;

7) просування деструктивних наративів про нерівність правового статусу працівників ЦОВВ МВС залежно від місця та умов служби, що має наслідком диференціацію їх фінансового та матеріально-технічного забезпечення;

8) невизначеність правового статусу відряджених до закладів вищої освіти поліцейських, що може спричинити послаблення освітнього та наукового потенціалу системи МВС України;

9) прогалини в нормативно-правовому регулюванні фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності ЦОВВ МВС та особового складу закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання;

10) невідповідність сучасним викликам єдиної державної системи цивільного захисту і сил цивільного захисту та їхнього технічного оснащення;

11) зменшення обсягу міжнародної технічної допомоги для реформування органів системи МВС України.

2.2. Оцінювання наявних сил та засобів (SWOT-аналіз)

SWOT-аналіз як інструмент стратегічного управління має бути спрямований на встановлення зв'язків стратегічного характеру між найзначнішими можливостями та загрозами для внутрішнього безпекового середовища, сильними (перевагами) та слабкими сторонами діяльності МВС України та ЦОВВ МВС, результати якого в подальшому можуть бути використані для формулювання і вибору стратегій його формування та розвитку.

Для досягнення цієї мети необхідним є вирішення таких завдань:

- виявлення можливостей (політичних, економічних, соціальних, технічних, юридичних тощо) щодо розвитку безпекового середовища, а також визначення ресурсів для їх залучення та реалізації;

- ідентифікація загроз, їх ранжування та розробка заходів щодо зниження їхнього впливу;

- виявлення сильних сторін МВС України та ЦОВВ МВС й зіставлення їх з можливостями розвитку внутрішнього безпекового середовища;

- визначення слабких сторін МВС України та ЦОВВ МВС і розроблення стратегічних напрямів їх подолання;

- формування стратегічних пріоритетів розвитку внутрішнього безпекового середовища.

Сильні сторони в діяльності МВС України щодо формування та розвитку безпекового середовища (strengths):

1) наявність сильних традицій та поступове відновлення престижу професії правоохоронця;

2) ЦОВВ МВС виконують комплексні завдання у сфері забезпечення внутрішньої безпеки держави під керівництвом та координацією єдиного органу виконавчої влади;

3) наявність сильної та розвиненої територіальної організації, а також міцної ієрархічної структури, що базується на дисципліні та належному контролі;

4) власна система кризового реагування – мережа ситуаційних центрів;

5) наявність потужної інформаційної інфраструктури, використання інноваційних ІТ-систем централізованого оперативного управління силами та засобами, а також застосування сучасних інформаційних технологій у повсякденній професійній діяльності;

6) патріотизм особового складу, відданість присязі, стійкість до дезінформації та психологічних атак;

7) сформована культура конфіденційності службових та приватних комунікацій, зокрема за допомогою сучасних електронних засобів;

8) розвинута освітня та наукова інфраструктура, що дозволяє готувати фахівців за актуальними напрямами правоохоронної діяльності, вчасно здійснювати їх перепідготовку та підвищення кваліфікації, проводити наукові дослідження із актуальних напрямів діяльності ЦОВВ МВС;

9) ефективний порядок добору на службу, який базується на кращих світових практиках та здатен мінімізувати корупційні ризики;

10) успішна реалізація проєктів правоохоронної спрямованості: «Поліція діалогу», «Поліцейський офіцер громади», «Custody Records», «Служба детективів»;

11) імплементація в діяльність ЦОВВ МВС основоположних міжнародних документів у сфері захисту прав і свобод громадян;

12) підтримка світової спільноти, міцні міжнародні зв'язки та контакти.

Слабкі сторони в діяльності МВС України щодо формування та розвитку безпекового середовища (weaknesses):

1) недосконалість нормативно-правового забезпечення діяльності МВС України та ЦОВВ МВС;

2) недостатній кількісний (некомплект) та якісний рівень особового складу, висока плинність кадрів;

3) прогалини в системі управління та системі внутрішніх комунікацій, що впливає на якість та оперативність виконання професійних завдань, а також мотивацію особового складу ЦОВВ МВС;

4) непрозорий механізм фінансового та соціального забезпечення особового складу ЦОВВ МВС;

5) недостатність розмежування повноважень та відповідальності між центральними органами управління та територіальними установами;

6) наявність традиційної структури внутрішніх відносин, що уповільнюють гнучкість та динамізм системи МВС України, чинять опір інноваціям та змінам;

7) стан фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності системи МВС України щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища.

Можливості – зовнішні фактори, що сприяють формуванню та розвитку внутрішнього безпекового середовища (opportunities):

1) побудова ефективного внутрішнього безпекового середовища та середовища політичної стабільності по всій країні;

2) високий рівень підтримки та довіри до органів та підрозділів системи МВС України з боку громадянського суспільства;

3) ліквідація некомплекту, зменшення плинності кадрів та підвищення професіоналізму особового складу;

4) покращення матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності МВС України;

5) розвиток системи стратегічного планування в органах та підрозділах системи МВС України;

6) отримання доступу до кращих зарубіжних практик у сфері внутрішньої безпеки, підготовки персоналу та його технічного оснащення;

7) запровадження проактивних механізмів (методик, інструментів) щодо протидії загрозам внутрішній безпеці держави;

8) впровадження моделі поліцейської діяльності, керованої аналітичною розвідкою (ILP);

9) реалізація комплексних проєктів у сфері правоохоронної діяльності («Безпечна країна», «Безпечна школа», «Центри безпеки», «Система 112», «Безпечні кордони», «Поліцейський офіцер громади»);

10) створення єдиної системи ситуаційних центрів в адміністративно-територіальних одиницях країни з метою здійснення комплексного моніторингу та аналізу внутрішнього безпекового середовища, своєчасного виявлення та протидії загрозам внутрішній безпеці держави;

11) розширення співробітництва з ООН та її органами, інституціями НАТО, ОБСЄ, Міжнародною організацією з міграції, іншими міжнародними організаціями й установами;

12) розвиток співпраці з міжнародними інституціями (INTERPOL, EUROPOL, FRONTEX, FIER, EUBAM), прикордонними і правоохоронними відомствами суміжних держав;

13) залучення міжнародної технічної допомоги для проведення реформ в ЦОВВ МВС, здійснення їх технічного переоснащення та удосконалення підготовки персоналу.

Загрози – зовнішні фактори, що негативно впливають на формування та розвиток внутрішнього безпекового середовища (threats):

1) агресія росії, що триває та спричиняє занепад економіки та диверсифікацію грошових та матеріально-технічних витрат;

2) економічна криза в країнах, які здійснюють фінансову та матеріально-технічну підтримку України, що впливає на своєчасність та повноту міжнародної допомоги;

3) інформаційно-психологічні спецоперації країни-агресора та її союзників, які впливають на внутрішню соціально-економічну та політичну ситуацію, породжують сепаратистські та колабораційні настрої;

4) реалізація іноземними державами, міжнародними злочинними угрупованнями кіберзагроз щодо автоматизованих систем державного та військового управління, об'єктів критичної інформаційної інфраструктури;

5) терористичні акти, що загрожують загальному стану внутрішньої безпеки держави;

6) відсутність єдиної позиції зарубіжних партнерів щодо включення України до міжнародних та регіональних систем колективної безпеки, а також належної фінансової та матеріально-технічної підтримки;

7) наявність прикордонних територій із потенційною імовірністю збройного вторгнення на територію України (Білорусь, невизнана Придністровська Молдавська Республіка).

3. Основні заходи щодо мінімізації безпекових ризиків та загроз

3.1. Міністерство внутрішніх справ України:

1. Забезпечити стійкість та єдність системи МВС України, шляхом перегляду організаційно-правових засад її функціонування та оптимізації організаційних структур ЦОВВ МВС.

2. Вжити заходів щодо розробки та реалізації актуальних проєктів правоохоронної спрямованості з урахуванням передового зарубіжного досвіду, а також потреб держави та громадянського суспільства.

3. Удосконалити систему внутрішніх та зовнішніх комунікацій з метою підвищення ефективності виконання покладених на МВС України та ЦОВВ МВС завдань та функцій.

4. Вжити заходів щодо удосконалення кадрової політики МВС України та ЦОВВ МВС з метою запобігання негативним явищам та правопорушенням серед працівників ЦОВВ МВС, формування якісного кадрового резерву, посилення правового та соціального захисту особового складу.

5. Впровадити нові освітні програми підготовки та післядипломної освіти особового складу ЦОВВ МВС з урахуванням викликів та загроз, спричинених військовою агресією.

6. Збільшити обсяги державного замовлення на підготовку фахівців для ЦОВВ МВС з урахуванням вимог воєнного стану, а також втрат особового складу внаслідок бойових дій.

7. Забезпечити ефективну взаємодію ЦОВВ МВС та закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання щодо підвищення практичної складової освітнього процесу та проведення актуальних наукових досліджень з питань формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища.

8. Провести аудит матеріально-технічного та фінансового забезпечення ЦОВВ МВС з метою виявлення нагальних потреб для подальшого формування бюджету МВС України, мотивації та соціального захисту персоналу.

9. Розробити політику оцінки якості надання правоохоронних послуг та удосконалити критерії оцінки ефективності роботи МВС України та ЦОВВ МВС.

10. Посилити міжнародне співробітництво з метою реалізації найбільш актуальних проєктів правоохоронної спрямованості, запозичення найкращого світового досвіду та отримання фінансової та матеріально-технічної допомоги.

3.2. Національна поліція України:

1. Привести загальний рівень стандартів роботи Національної поліції до світових показників високорозвинених країн, які зазнають аналогічних загроз внутрішньому безпековому середовищу, виробити національну модель відповідного функціонування.

2. Удосконалити організаційні структури органів та підрозділів Національної поліції з урахуванням особливостей надання поліцейських послуг та в умовах воєнного стану.

3. Запровадити нові методики (алгоритми) відновлення правопорядку на звільнених територіях та проведення поліцейських стабілізаційних заходів.

4. Забезпечити подальшу реалізацію проєктів «Безпечна країна», «Служба 112», «Вихователь безпеки», «Поліцейський офіцер громади», «Custody Records» з одночасним їх масштабуванням на всю територію держави.

5. Забезпечити оцінку та реалізацію в практичну діяльність підрозділів Національної поліції сучасних форм та методів протидії злочинності з урахуванням викликів та загроз, спричинених військовою агресією.

6. Вжити нормативних, організаційних та практичних заходів щодо забезпечення дієвої протидії кіберзлочинності, незаконному обігу зброї та боєприпасів, розповсюдженню наркотичних та психотропних засобів, зокрема з використанням мережі Інтернет.

7. Вжити заходів щодо посилення превентивної функції Національної поліції шляхом впровадження новітніх підходів несилового характеру для забезпечення правопорядку під час масових заходів, удосконалення профілактики домашнього насильства, попередження вчинення правопорушень неповнолітніми.

8. Підвищити рівень взаємодії поліції та населення шляхом впровадження сучасних форм та методів поліцейської діяльності на основі принципів «community oriented policing» та запровадження інституту добровільних помічників поліції.

9. Впровадити в діяльність органів та підрозділів національної поліції сучасні технічні засоби та інформаційні технології, що довели ефективність у забезпеченні громадської безпеки і порядку, боротьбі зі злочинністю та наданні поліцейських послуг.

10. Вжити заходів щодо якісного комплектування органів та підрозділів національної поліції кваліфікованими кадрами, забезпечити належний рівень їх правового та соціального захисту з урахуванням особливостей виконання завдань та функцій під час військової агресії.

11. Підвищити професіоналізм та боєздатність підрозділів Національної поліції шляхом вжиття заходів щодо посилення психологічної підготовки особового складу, протидії службовим правопорушенням та деструктивному інформаційному впливу на особовий склад.

12. Удосконалити інформаційне забезпечення діяльності Національної поліції та механізм оперативного обміну інформацією з вітчизняними та іноземними правоохоронними органами та структурами.

3.3. Національна гвардія України:

1. Розробити інституційну доктрину розвитку Національної гвардії України з урахуванням передового зарубіжного досвіду та стандартів країн – членів НАТО.

2. Оптимізувати організаційно-штатну структуру та чисельність підрозділів Національної гвардії з урахуванням покладених на них повноважень на період дії воєнного стану.

3. Розширити повноваження Національної гвардії у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку, протидії злочинам та іншим правопорушенням.

4. Створити підрозділи Національної гвардії із забезпечення і підтримання громадської безпеки та порядку в гірських, приморських і річкових районах держави.

5. Забезпечити оснащення військових частин (підрозділів) Національної гвардії новітнім та модернізованим озброєнням, спеціальною технікою, сучасними системами військового радіозв'язку, засобами військової розвідки тактичного рівня.

6. Впровадити інтегровану інформаційну систему управління ресурсами Національної гвардії відповідно до сучасних європейських та євроатлантичних підходів.

7. Продовжити інтеграцію системи бойової та спеціальної підготовки Національної гвардії до єдиної системи підготовки сектору безпеки і оборони із залученням викладачів, інструкторів з держав – членів НАТО та ЄС, збереження в разі потреби спеціалізації та індивідуальної системи підготовки кадрів Національної гвардії.

8. Посилити механізм взаємодії з Міжнародною асоціацією жандармерії та воєнізованих сил поліції (FIEP), іншими військовими формуваннями з правоохоронними функціями з метою підвищення ефективності виконання завдань, покладених на підрозділи Національної гвардії в умовах воєнного стану.

3.4. Державна прикордонна служба України:

1. Підвищити рівень захисту державного кордону України з урахуванням реальних і потенційних воєнних загроз, зокрема шляхом використання сучасної мобільної інфраструктури та пунктів управління.

2. Завершити розбудову спільної системи оперативної охорони державного кордону України з державами – членами Європейського Союзу: Республікою Польща, Словацькою Республікою, Румунією та Угорщиною, а також із Республікою Молдова.

3. Зміцнити суцільну зону спостереження на морській ділянці державного кордону України, забезпечити розвиток інформаційної взаємодії в цьому напрямі із Військово-Морськими Силами Збройних Сил України.

4. Впровадити інноваційні технічні засоби та інформаційні технології охорони та перетину державного кордону з урахуванням принципів «розумного кордону» та використання передового вітчизняного та зарубіжного досвіду.

5. Підвищити боєздатність Державної прикордонної служби України щодо її спроможності виконувати завдання із захисту державного кордону України шляхом технічного переоснащення підрозділів та впровадження в їх діяльність сучасних ІТ-технологій.

6. Удосконалити систему комплектування підрозділів Державної прикордонної служби України на основі поєднання екстериторіального і територіального принципів.

7. Покращити систему оперативного реагування прикордонних підрозділів на зміни в оперативній обстановці, яка забезпечує запобігання, виявлення та припинення правопорушень у контрольованих прикордонних районах та затримання осіб, що їх вчинили.

8. Забезпечити ефективну протидію криміногенним загрозам у сфері прикордонної безпеки держави: тероризму, незаконній міграції, торгівлі людьми, контрабанді, діяльності організованих злочинних груп тощо.

9. Зміцнити співпрацю з іншими ЦОВВ МВС, прикордонними, правоохоронними, міграційними та митними органами іноземних держав, міжнародними організаціями та інституціями ЄС і НАТО з метою підвищення ефективності управління кордонами.

3.5. Державна служба України з надзвичайних ситуацій:

1. Розробити та впровадити комплексну систему управління ризиками виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

2. З метою зміцнення регіональних систем цивільного захисту, підвищення ефективності оперативного та комплексного реагування на надзвичайні ситуації створити на територіях селищних об'єднаних територіальних громад мережу центрів безпеки громадян.

3. Забезпечити подальшу модернізацію системи зв'язку та оповіщення цивільного захисту та впровадження на об'єктах підвищеної небезпеки автоматизованих систем раннього виявлення загроз.

4. Забезпечити пріоритетність розвитку та технічного оснащення піротехнічних підрозділів з метою здійснення гуманітарного розмінування територій держави від вибухо-небезпечних предметів.

5. Запровадити нові концептуальні підходи до забезпечення укриття населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду.

6. Оновити технічні умови та забезпечити контроль за їх дотриманням під час будівництва та модернізації захисних споруд цивільного захисту, забезпечити приведення наявних об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту в готовність до використання за призначенням.

7. Розробити та впровадити в практику сучасні форми та методи проведення аварійно-рятувальних робіт, здійснення гуманітарного розмінування, використання передових засобів протипожежного захисту об'єктів, а також новітніх технологій пожежогасіння.

8. Удосконалити систему кадрового забезпечення шляхом перегляду кваліфікаційних вимог до фахівців у сфері цивільного захисту, а також створення єдиної системи професійного відбору та підготовки керівного складу, пожежних, рятувальників, вибухотехніків.

9. Забезпечити матеріально-технічне переоснащення органів управління та підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій сучасною технікою, аварійно-рятувальними засобами та оснащенням з урахуванням викликів та загроз воєнного стану.

10. Розширити сферу міжнародного співробітництва шляхом інтеграції Державної служби України із надзвичайних ситуацій до європейських та світових організацій з питань цивільного захисту та гуманітарного реагування на кризові ситуації.

3.6. Державна міграційна служба України:

1. Провести функціональний аналіз роботи територіальних підрозділів Державної міграційної служби з метою визначення обсягу навантаження на них при вирішенні завдань, покладених на службу, з урахуванням викликів, спричинених військовою агресією.

2. Створити Ситуаційний центр з моніторингу міграційних процесів та аналізу ризиків у сфері міграції з метою прогнозування міграційних ризиків, збору та узагальнення оперативної інформації про ситуацію у сфері міграції.

3. Розробити та впровадити інформаційну підсистему «Статистика. Аналітика. Прогнозування» (САП) Єдиної інформаційно-аналітичної системи управління міграційними процесами, здійснити її інтеграцію із інформаційними системами інших правоохоронних органів та органів державної влади.

4. Забезпечити подальшу цифровізацію послуг Державної міграційної служби та повну автоматизацію усіх адміністративних процесів.

5. Запровадити клієнтоорієнтований підхід у діяльності Державної міграційної служби, що базується на якісних, швидких, прозорих та зрозумілих процедурах; реалізувати

перехід до IT-сервісної політики за принципами «Paperless», «Corruption free» та «Fast as possible».

6. Забезпечити подальшу розбудову інфраструктури Єдиного державного демографічного реєстру та створити національну систему ідентифікації громадян України, іноземців та осіб без громадянства.

7. Удосконалити методику формування і наповнення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб, а також громадян України, які насильницькими методами вивезені на територію росії та білорусі.

8. Створити мережу міграційних центрів, які зможуть виконувати функції пунктів для розміщення біженців та пунктів тримання нелегальних мігрантів, забезпечити зазначені центри необхідним обладнанням та автотранспортом.

9. Налагодити автоматичний обмін інформацією між системами даних у сфері міграції, прихистку, інтеграції, управління кордонами, з урахуванням вимог до їх наповнення, визначених на рівні Європейського Союзу.

10. Розробити належний механізм задоволення базових потреб осіб, які звернулися із заявою про визнання біженцем або особою, що потребує додаткового захисту, у наданні тимчасового розміщення, отриманні соціальної допомоги, працевлаштуванні.

4. Оцінка ефективності діяльності органів та підрозділів системи МВС України щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища

Одним із головних пріоритетів державних програм та стратегічних документів правоохоронного спрямування визначається підвищення рівня довіри до правоохоронних органів як основного компоненту оцінювання ефективності їх роботи та запоруки забезпечення участі громадян у розбудові безпекового середовища в партнерстві з правоохоронними органами.

Крім того, врахування проблем та потреб місцевого населення у плануванні правоохоронної діяльності є основою задекларованих Україною керівних принципів роботи правоохоронної системи і лежить, зокрема, в основі сучасних моделей проблемно-орієнтованої поліцейської діяльності (Problem Oriented Policing), правоохоронної діяльності керованої аналітикою (Intelligence Led Policing – ILP та Community Policing).

Ефективність діяльності ЦОВВ МВС щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища оцінюється за такими параметрами:

1) досягнення індикаторів виконання запланованих заходів, що визначаються в Плані з реалізації положень Концепції;

2) оцінка рівня довіри громадян до ЦОВВ МВС.

Оцінка рівня довіри громадян до органів та підрозділів системи МВС України проводиться відповідно до вимог чинного законодавства України.

З метою формування альтернативних джерел отримання інформації про рівень довіри населення до окремих ЦОВВ МВС, зокрема тих, які розташовані в окремих регіонах, МВС України має право проводити паралельну оцінку рівня довіри населення до правоохоронних органів із залученням відповідних фахівців закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та науково-дослідних установ системи МВС України.

4. Роль та місце громадянського суспільства у формуванні та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави з урахуванням викликів, пов'язаних із військовою агресією

В умовах повномасштабного військового вторгнення російської федерації на територію незалежної, суверенної Україна громадянське суспільство повинно відігравати ключову роль у забезпеченні та захисті прав і свобод людини, зокрема впровадження практики доброчесності, відкритості, прозорості та підзвітності інститутів влади, створення умов для різноманіття суспільних інтересів, зокрема економічних, екологічних,

соціальних, територіальних тощо, і форм їх вираження (громадські ініціативи, суспільні рухи, асоціації, об'єднання).

Пріоритетами у цьому напрямі мають бути:

запровадження організаційно-правових умов, спрямованих на залучення інститутів громадянського суспільства (громадських організацій та громадян) до процесу формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави з урахуванням викликів, пов'язаних із військовою агресією, зокрема, шляхом:

1) проведення аналітичних та моніторингових досліджень ефективності діяльності ЦОВВ МВС в умовах воєнного стану;

2) участі у роботі експертних, консультативних, дорадчих та наглядових органів, створених при ЦОВВ МВС, з питань, які пов'язані із формуванням та розвитком внутрішнього безпекового середовища держави;

3) проведення громадської експертизи проєктів законодавчих та інших нормативно-правових актів діяльності ЦОВВ МВС щодо їх відповідності нормам чинного законодавства України з урахуванням викликів, пов'язаних із військовою агресією;

4) урахування громадської думки, пропозицій громадян та громадських організацій при обговоренні й ухваленні рішень з питань діяльності ЦОВВ МВС щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави;

створення умов для здійснення ефективного громадського контролю за діяльністю ЦОВВ МВС шляхом:

1) розширення формату та механізму інформування громадськості, консультацій, залучення громадськості до вироблення державної політики, побудови партнерських відносин з громадськістю у сфері формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави;

2) забезпечення взаємодії з інститутами громадянського суспільства, засобами масової інформації в поширенні інформації щодо заходів, спрямованих на ефективне формування та подальший розвиток внутрішнього безпекового середовища;

3) забезпечення належного функціонування офіційних вебсайтів ЦОВВ МВС на основі єдиних технічних вимог, включаючи наявність функцій щодо взаємодії з громадськістю та зворотного зв'язку;

сприяння з боку ЦОВВ МВС діяльності громадських організацій у підвищенні готовності населення до участі у формуванні та розвитку внутрішнього безпекового середовища шляхом:

1) активізації комплексних заходів правової освіти громадян, популяризації серед населення участі громадян у діяльності інститутів громадянського суспільства щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища держави з урахуванням викликів, пов'язаних із військовою агресією, підвищення загального рівня правової культури;

2) залучення інститутів громадянського суспільства до формування у населення практичних навичок безпечної поведінки в надзвичайних ситуаціях, захисту від небезпек і загроз кримінального характеру;

3) формування в громадян свідомого негативного ставлення до порушення правових норм;

4) створення умов для залучення інститутів громадянського суспільства до військово-патріотичного виховання молоді, підготовки громадян до захисту Батьківщини та сприяння у роботі ЦОВВ МВС.

6. Організаційне та фінансове забезпечення реалізації Концепції

Для реалізації Концепції необхідним є вжиття таких заходів:

1) підготовка Плану заходів з реалізації Концепції;

2) підготовка й ухвалення законодавчих та інших нормативно-правових актів, що визначені в Концепції, відповідно до предметної компетенції ЦОВВ МВС;

3) систематичний моніторинг реалізації визначених планових заходів. Результати моніторингу можуть бути підставою для коригування плану заходів з реалізації Концепції;

4) контроль за ступенем досягнення запланованих індикаторів виконання;

5) узагальнення й аналіз правозастосовної практики законодавчих та інших нормативно-правових актів України, спрямованих на досягнення цілей, виконання завдань і визначення основних напрямів діяльності ЦОВВ МВС щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища.

Реалізація Концепції передбачає фінансові витрати, необхідні для досягнення поставлених цілей.

Фінансове забезпечення реалізації положень Концепції та Плану заходів з її реалізації здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, міжнародної допомоги, а також з інших джерел, не заборонених законодавством України.

З метою реалізації Концепції в шестимісячний строк після її затвердження МВС України за участі ЦОВВ МВС та закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання розробляється план заходів, що затверджується Кабінетом Міністрів України. Планом заходів передбачаються конкретні завдання, заходи, перелік виконавців та індикатори досягнення цілей.

7. Очікувані результати

Практична реалізація положень Концепції надасть змогу:

1) створити ефективну систему протидії викликам та загрозам, спричиненим військовою агресією проти України, а також змінами в соціально-економічному, політичному та соціальному середовищі;

2) удосконалити правові та організаційні основи діяльності ЦОВВ МВС щодо формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища в умовах військової агресії;

3) сформувати сучасну систему управління та координації процесами щодо забезпечення формування та розвитку внутрішнього безпекового середовища державі, побудованого з урахуванням європейської практики у сфері внутрішньої безпеки;

4) створити багатofункціональний, професійний, підготовлений на належному рівні кадровий склад, який за своїми спроможностями буде здатен ефективно виконувати покладені на нього повноваження;

5) підвищити рівень матеріально-технічного та фінансового забезпечення діяльності ЦОВВ МВС.